

OBSERVATORIULU

Ori-ce inserate,
se plateseu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a don'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesanrulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu
„Observatoriulu“ in Sibiu.

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Nr. 46.

— Sibiu, Sambata 7/19 Juniu. —

1880.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea semestrului primu, precum si a triluniulu Aprile—Juniu, prin acésta deschidemu prenumeratiune noua si invitamu la reinnoirea abonamentulu pe semestrulu alu douilea si pe triluniulu Juliu—Septembre.

Condiuniile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariulu si adeva:

In laintrulu monarchiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni.

Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

In strainetate:

Cu 5 fl. séu 11 franci pe 6 luni.

In Sibiu „Observatoriulu“ costa 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, éra dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin asemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la Redactiune in Sibiu, Piatia mica Nr. 27.

Redactiunea.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Franciscu Palacky.

(Urmare.)

Trebutiile natiuniloru sunt fórte varii, precum sunt de varii gradulu loru de cultura, traditiunile loru istorice, moralurile si ocupatiunile loru, ba chiaru si teritoriulu si clim'a, pe si in care traiescu, asia cà tractarea loru uniforma este impossibila si ar fi chiaru stricatiósa. Pre lãnga acestea, natiunile sunt ele insele totudeauna mai conservative, decâtu cum paru a fi, si in vointi'a loru nu incupe o repentina schimbare a starei loru actuale facuta dupa teorii. De aceea deputatii si legislatorii numeróseloru popóra austriace se se adune inpreuna si apoi singuraticu se se consultedie in grupuri mai multu séu mai puçinu homogene. Ei voru potea debate si in trei limbi, precum de esemplu in tierile transilvane ungresce, nemtiesce si romanesce, in tierile slaviloru de sudu in limb'a slavóna, nemtiesca

si italiana, in acelea ale corónei boeme in limb'a boema si nemtiesca, in Galiti'a in cea polona si cea ruténa si a. m. d. In modulu acesta ele voru potea satisfacé cu multu mai bine variatele loru necessitati, decâtu déca acelea intr'o adunare comuna s'ar face tóte numai dupa unu singuru calapodu.

Firesce cà in punctulu acesta se deschide unu campu largu pentru noue controverse. Care si cum se fia organizate in concreto acele grupuri? Care se fia bas'a loru comuna, limb'a loru séu uniformitatea necessitatiloru loru spirituale si materiale? Sunt óre individualitati istorico-politice, cá d. e. Silesi'a, Bucovin'a, Salzburgulu, destulu de puternice, pentru cá ele se póta formá grupuri independente?

Candu eu la rogarea reposatulu Karl Hawlicek, pe la finea anulu 1849 am publicatu in „Národný Noviny“ articolulu meu despre „Centralisatiune si egala indreptatire in Austri'a*)“, despre care la timpulu seu s'a vorbitu fórte multu, m'am incercatu a formá acele grupuri pe basa curatu etnografica. Precum se aflau lucrurile pe atuncea, acestu modu mi se parea mai convenabilu de a conduce pe o cale mai directa spre o reala satisfacere a necessitatiloru popóraloru, decâtu ori-care alta metoda. De atuncea incóce amu experimentatu in de ajunsu si o mai experimentamu in fiacare di, cum d. e. la actual'a dieta boema ori-care propunere se mesura dupa favorulu, pe care ilu ofere séu ilu promite uneia séu celeilalte nationalitati si cum ea este primita séu respinsa singuru si numai din aceste considerante. Nu ar fi óre de doritu, cá acésta piedeca a prosperitatiei si a progressulu comunu se fia delaturata? Ar fi óre pentru intregulu statu mai puçinu avantajosu, déca poporale Austriei, mantuite de asemenea neajunsuri si neimpiedecate unele prin altele, s'aru intrece cu tóte poterile loru a lucrá la nobilitarea loru? Acésta, precum se pretinde, ar ofensá simtiulu istoricu alu popóraloru, déca d. e. Boemi'a séu Ungari'a ar incetá de a fi considerate cá regate autonome ale Boemiei séu Ungariei; dara noi amu avutu ocaziune, cu

*) Vedi Nr. 1 et 2 din „Observatoriulu“ 1880. Red.

deosebire in Boemi'a, a vedea la concetatiunii nostri nemti manifestanduse prea puçinu acelu sentimentu istoricu pentru Boemi'a, si nu este pentru nimenea unu secretu, cà multi din vecinii nostri n'ar esitá unu singuru momentu de a schimbá Prag'a cu Vien'a séu cu Frankfurtulu. Asupra unguriloru planédia, si nu fara causa, prepusulu, cà ei in prim'a linia pentru aceea isi apara individualitatea loru istorico-politica, pentru cá se nu se micisoredie preponderanti'a elementulu loru magiaru. Tocmai propunerea mea probá, cà noi slavii nu aspiramu nici la supremati'a si nici la sugrumarea celorualte natiuni. Multi n'au potutu intielege, cum eu cà istoricu am fostu in stare se renegu pãna la acelu gradu tóte principiile istorice, de a recomandá unu astfelu de actu revolutionariu, precum este gruparea Austriei dupa nationalitati. Firesce cà propunerea mea se aflá in legatura cu revolutiunea si au ajunsu a fi possibila numai prin nemarginitele furtune premergétóre, care sdruncinasera si subminasera monarchi'a austriaca pãna in basele sale fundamentale; eu n'amu provocatu acésta fapta, ci m'am silitu a o folosi si exploata spre binele comunu.

Recunoscú inse, cà de candu fundamentele geografice si istorice ale imperiulu nostru s'au consolidatu éراسi si de candu teori'a baronulu Eötvös despre individualitatile istorice si politice au aflatu resunetu nu numai la gubernu, ci si la popóra, propunerea mea din anulu 1849 ar fi acuma nu numai nepractica, dar' si impossibila. Pre lãnga totu doctrinarismulu meu, nu sunt unu ideologu atátu de incapatinatu, cá se voiescu a esecutá o programa politica, fia ea ori-cátu de salutara, in contra a 98 procente ale opiniunei publice. In urma inse, punerea in praesa a principiulu egalei indreptatiri nationale va intimpiná obstacole cu multu mai mari, decâtu pãna acuma; si cu tóte acestea, déca imi este permisú a vorbi asia, dela ea depinde esistenti'a séu peirea Austriei, cá a unu statu unitu si puternicu.

In Austri'a avemu acuma trei sisteme politice, intre cari decurge lupt'a si adeva: cea centralista, cea dualistica si cea federalistica. Cea prima ofere hegemoni'a singuru si numai na-

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Episóde din viéti'a episcopulu Joanu Popu de Lemeni.

(Urmare.)

4. Lupt'a pentru limba.

Unu altu periculu fara nici o comparatiune mai mare de càtu prosaic'a cestiune romano-sáséca isi ridicá din nou capulu de Medusa cu sierpi veninosi in locu de peru omenescu, in diet'a transilvana dela 1842. In cei 10 ani trecuti pãna atunci, acea Medusa se preamblease mai desu din Ungari'a in muntii nostrii, pãna ce in acelu anu se asiediã in Clusiu.

Incarcarile de a cassá limb'a latina din rangulu seu de limba diplomatica si a introduce in loculu ei pe cea magiara cu delaturarea ori-carei alte limbi viie, s'au inceputu in Ungari'a indata dupa revolutiunea polóna din 1830/1 si in diet'a tinuta intre 1832—6 a si ajunsu la unele rezultate, cu care inse magiarii n'au fostu indestuliti si nu au pausatú, pãna ce nu induplecara pe curte, cá se le faca intru totu pe voia asia, in càtu limb'a magiara se fia introdusa si in Croati'a, cu alte cuvinte, ei isi propusera a executá mesur'a despotica a imperatulu Josifu II, punendu inse in loculu limbei germane pe cea magiara. Croatii s'au aparatu cu tóta barbatia si inervisionarea, in frunte cu bravulu loru publicistu dr. juris Ludovicu Gay. Aveau si ei renegatii loru, pe cari inse 'iau amutitu curendu. Slavaciloru le mergea mai reu, cà-ci renegatii loru se inmultisera fórte tare. Nemtiloru din Ungari'a nu le pasá de acelea furii, cá si cum nu s'aru fi aflandu in acea tíera, cam precum facu si astadi.

In diet'a din 1842 isi propusera si magiarii transilvani, cá dintr'o singura lovitura se cassedié limb'a latina, se sucésca cerbicea si la celelalte doue limbi, german'a si roman'a. Lupt'a in pressa curgea de inainte cu trei ani; spiritele se desteptau totu mai multu.

Carticie'a parochulu Ludovicu Roth „Der Sprachkampf“ aruncase o lumina stringátóre asupra cestiunei, punendu in vedere infricosiatele urmari ale acelei mesuré tiranice. Tóta sasimea se grupá cá unu singuru omu inpregiurulu conducetóriloru sei ridicandu cu neasteptatu curagiu manusi'a aruncata de magiari. Nici romanii de atunci n'au remasu cu manile in sinu la strigatele de dorere ale lui Baritiu, Maiorescu (venitu dela Craiov'a in Juniu pe 6 septemani la Brasiovu), dr. Vas. Popu, A. Murasiãnu, dr. P. Vasiciu si alti càtiva. Mai antaiu de toti, pasí Blasiulu in actiune si protestulu in veci memorabile inaintatu din partea consistoriulu la episcopulu I. Lemeni spre a'lu introduce in dieta, este cunoscutu lectoriloru nu numai din Istori'a lui Alexandru Papiu, ci si din alte publicatiuni repetite si de noi in anulu trecutú. Essential'a diferentia intre actiunea de atunci contra despotismulu limbei din ambele parti este, cà mic'a nationalitate saséca érá representata in dieta prin 22 deputati sasi, carii aveau si votu ce se dice curiatu, solidariu, apoi càtiva consiliari si alti functionari de rangú; din contra, preste 1,200.000 romani erau reprezentati priu unu singuru episcopu, inse si acela numai cá regalistu, adeva reprezentante chiamatu la dieta din partea monarchulu, in sensulu legiloru feudali, si nici-decum alesu de càtra poporu, nici cu conditiune cá se'l apere interesele lui, ceea ce aristocrati'a fi si plesnia in fatia la ori-ce ocaziune, nu numai lui Lemeni, ci la toti antecessorii sei, despre cari si remasese o anecdota ce s'a conservatu la poporu pãna in dio'a de astadi, cà intrandu episcopulu romanescu dela Blasiu in sal'a dietei cá se'si ocupe loculu, unu trufasiu magnatu intrebese latinesce in batjocura: Quid quaerit Saul inter prophetas. (Ce cauta Saulu intre profeti?), érá episcopulu audiendu acea insulta 'i respunse tare, totu cu cuventele scripturei: Querit asinos patris sui (cauta pe magarii tatalu seu), dupa care acelu magnatu remase cá oparitu.

Nu le érá indemana nici cu unu singuru romanu in dieta, fia fostu acela si episcopu. De aici se explica si inpregiurarea, cà dupace archierei gr.-orientali din

Ungari'a si Slavoni'a fusesera introdusi dela 1791 prin legea tieriei in cas'a magnatiloru cá magnati, episcopulu gr. or. din Sibiu nu a fostu suferitu cu viéti'a odata a figurá in dieta nici macaru cá regalistu, necum se póta intrá cá deputatu alesu, pãna la revolutiunea din 1848.

Cu tóte acestea, protestulu inaintatu in 1842 in contra tiraniei limbiloru, daca si nu a deschisu ochii dietei, elu a deschisu inse puçinu pe ai curtiei imperiale, care l'a luatú in consideratiune si a vediatu, cà magiarisarea nu se póte face cu maciuc'a nici cu batiulu de alunu, precum se facea iobagi'a; deci curtea modificá proiectulu de lege, ilu si puse deocamdata ad acta, pãna ce ajunseramu si la diet'a din a. 1846/7, careia cabinetulu din Vien'a, orbitu acum si elu de D-dieu, ii facú pe voia nu numai in cestiunea limbei, ci si in cestiuni rurale de natura delicata preste mesura, lasandu cá poporulu se fia spoliatu din nou in modu barbaru si selbaticu. Asia, pe candu conspiratorii magiari preparau barbatesce in Ungari'a si in Transilvani'a revolutiunea politica, alu carei scopu precisu érá desbinarea definitiva de càtra Austri'a, pe atunci cabinetulu, voindu pe semne a inbná si molcomí pe conspiratori, facéndu-le pe voia intru calcarea dreptulu altora, prepará elu insusi o revolutiune sociale din cele mai teribili care, precum s'a observatu si airea si de càtra mai multi altii, érá se sparga nesmintitu, indata cu introducerea legei urbariale din 1847.

Dupa inchiderea dietei din 1842—3 episcopulu Ioanu Lemeni se prepará pentru realisarea ulterióra a planuriloru sale memorate in partea I a acestoru fragmente. Intr'aceea neuitatulu Simionu Barnuti publicá de dato 12 Decembre 1842 in a. 1843 unu articlu titulatú: „Soborulu celu mare alu episcopiei Fagarasiulu. Prologus galeatus,“ in „Fó'a pentru minte, inima si literatura.“ De si castratu la câteva locuri de càtra censoru, acelu studiu istoricu taiá pe aici pe coela in carne viia; apoi preste totu dede ocaziune la discussiuni ferbinti, din care, cá si dintr'o schinteia ce sare in combustibile uscate, preste câteva luni esira flacari. Funestele dissensiuni din Blasiu

tiunei germane, cea de a doua o in parte intre nemti si magiari, éra a trei'a in fine are de maxima: dreptu egal pentru tóte natiunile.

(Va urmá.)

Cestiunile agrarie ale Transilvaniei in diet'a Ungariei.

(Urmare si fine.)

Cea mai ferbinte disputa s'a incinsu in dieta asupra asia numitelor Enclave. Ce insémma acestu terminu francesu, usitatu asia desu? Semnifica in casulu de fačia aceea ce dicemu noi poiéna, cá fenatiu sau cá pasiune, inpresurata mai din tóte partile cu padure. Daca e mai mare, se dice si plaiu (dela lat. planum, planities). Deputatii magiari din Transilvani'a s'au feritu binisioru a da ungueniloru definitiune si explicatiune respicata si justa despre natur'a fórte variata a poienuloru si plaiuriloru din tiér'a nóstra, s'au incercatu inse a le presenta dietei asia, cá si cum tóte poienele si plaiurile aru fi fostu ocupate de cátra locuitorii tierani pe furisii, prin esterminare (lazu, curatura, curatitura, stirpire) de padure, cu secure si cu focu, si numai deputatulu Pulszky le mai astupa gur'a dicundu, cá nu s'a mai auditu in lumea tóta, cá cineva se fure, se póta fura proprietate de pamentu.

Dreptu are dn. Pulszky: n'au furatu nici in tiér'a nóstra nimeni nici-o poiéna si nici unu plaiu, ci numai cátu iau ocupatu suprafačia, a lucratu si lucra pe ea dio'a mare, cu cós'a, cu grebl'a si cu furc'a, adesea o ingradescu, facu pe ea stána de oi sau si case de locuitu; éra daca altulu crede cá acea poiéna sau acelu plaiu este proprietatea lui, trage pe ocupatoriu la lege si ilu scóte de acolo cu judecata, daca are dreptu. Acésta se dice in Ardélu „conturbare de possessiune“. Dara dreptulu de possessiune si de proprietate presupune cá existe la noi, cá in ori-ce tiéra cevasi civilisata: prescriptiunea, paragrafi'a (praescriptio, Verjährung, évülés), care aici este de 32 de ani.

Poiene in laintrulu paduriloru si codriloru existu sau din vointi'a naturei, candu ea in unele locuri nu lasa se crésca padure, sau prin revolutiuni elementarie, prin orcane teribili, prin incendiuri voluntarie ori si casuali, sau si cu securea. Acestea din urma s'au facutu si fara voi'a proprietariulu, dara nu lea potutu lua nimeni in possessiune fara voi'a lui, respicata ori tacuta. Din contra, exista in istori'a tieriei nóstre atátu acte publice, cátu si alte documente autentice cu miile, din care te poti convinge, cá in casuri nenumerate au poruncitu sau suveranii, sau seniori feudali, sau si auctoritatile autonóme ale multoru comune urbane si opidane libere, cá din prisosulu paduriloru cu care era coperita mai tóta tiér'a, se estermine cátu se póte mai multa, se deschida locuri de aratu, de semenatu, de pascutu vite si de cositu fenu. Cu ce se lauda mai multu sasi in viéti'a loru nationala? Cá 'iau adusu regele Geza si 'iau asiediatu in plaiurile si luncile Transilvaniei, pentru cá se le cultivate.

In totu lungulu periodu alu migratiuniloru barbare si selbatece, poporulu romanescu s'au adapostitu si aparatu pe plaiurile si poienele din munti si paduri. Dupa ne mai auditele devastatiuni prin mongolii si tatarii barbariloru Gengis-Chan si

se intinsera preste clerulu din afara. Dupa unele escesse incepura processele, pe care cátiva professori le inpinsera pana la gubernulu din Clusiu, de acolo la Strigonu, la cancelari'a curtiei si chiaru la cabinetu, cu compromiterea cea mai grea a drepturiloru si a autonomiei bisericesci. Episcopulu vedindu-se amerintiatu nu numai in demnitatea, ci chiaru in persón'a sa, isi perdú ori-ce voia pentru vreo alta actiune politica intr'o epoca, pe candu atentiunea Europei intregi érá incordata asupra evenimentelor care se apropiu cá o furtuna, ale carei tunete surde se audiau din departare. De aici vine, cá actiunile politice ale episcopulu Lemeni se potu considera cá inchiaiete cu anulu 1843 intru atáta, cátu din decursulu dietei a patr'a dela 1846/7, nu sciu cine ar potea se mai afle o singura actiune de ale lui, demna de a fi conservata pentru istoria. In cátu pentru rol'a sa din anii decideri 1848 si 1849, aceea, afara dóra de unu singuru casu, a fostu condamnata a fi si a remané passiva, precum se va vedea mai apoi, dupa-ce vomu avea ocaziune de a cunósce decursulu processeloru din Blasiu. Pentru cá se ne apropiamu de acelea óresi-cum preparati mai bine, credemu cá e de lipsa, cá mai antaiu se facemu cunoscentia cu elementele, din care se compunea pe la 1843 Gubernulu din Clusiu. Cancelari'a transilvana dela Vien'a si Consistoriulu din Blasiu.

(Va urmá.)

Tamerlan, locuitorii inmuntindu-se successive, au largitu poienele, cá se póta traí, ei si vitele lor.

In nenumerate diplome de donatiune affi terminulu „cum silvis et nemoribus“; ba multe mosii (dominie) donate la boieri si patriciani, erau odinóra numai paduri si tufisuri selbatece; apoi ómenii n'au trebuintia numai de lemne, ci si de mancare si inbracamente; lemne nu potu manca, nici a se inbraca cu frundiele lor, cá nu se mai afla in nici-unu raiu pamentescu. Boierii caroru li s'au facutu donatiuni de acelea feudalistice, in calitatea lor de vasali ai regelui, erau se remana peritori de fóme si de golatate in acei codrii castigati prin o diploma, daca nu aru fi chiamatu ómeni, si nu le-aru fi datu secure in mana, cá se largésca loculu, se'si faca locuinte stabili chiaru in sinulu codriloru formandu comune, cultivandu loculu pentru sine si seniori, prasindu vite patrupele si paseri de casa, aparandu-se de fere selbatece carnivore. Noi avemu in Transilvani'a 15 comune rurale (sate) cu numele Poiéna, Poiene, Poientia, vreo 7 cu numele Lunca, Luncsióra, Lunceni, care semnifica vale larga, situata intre paduri.

Intr'o multime de processe urbariali au produsu ómenii documente, din care se cunósce la lumin'a dilei, cá nu numai in vechime, ci chiaru si inainte cu 60 cu 100 de ani aristocratii rapindu unii dela altii iobagi, le dicea acestora: Mergeti curatiti acea padure din pèriu incóce de a lungulu, cá se facemu locu de fenatiu si mai la vale de aratu. Totu loculu ce veti curati cu munc'a vóstra, se'lu cultivati totu voi, éra mie se'mi lucrati cáte o di sau doue in septemana, care dupa cátu locu veti ocupa. Dara se ve faceti case, graduri si siuri, ve ingraditi si locu de curte si de pometu. In alte regiuni grafulu si baronulu s'au bucuratu cá se afla locuitori oieri, cari se le platésca ceva taxa de pasiune prin plaiurile, valile si seminarile muntiloru (praecipitia montium), pe care ei nu le sciau folosi in nici-unu modu altulu, si scimu casuri, in care insusi proprietariulu a ordonatu se se dea focu la o parte de padure, cá se tacemu de padurile devastate chiaru prin proprietari la facerea de potasia din cenusa lor.

Pe acestea cali s'au inoporatu in cursulu secoliloru cu incetulu nu numai valile si luncile dintre paduri, ci si poienele si plaiurile, in Transilvani'a, cá si in Tirolu, cá in Elveti'a, cá in tóte tierile muntóse si paduróse.

Noi nu negamu, cá asia numitele enclave, care mai tóte sunt fenatie, facu multa grija proprietariiloru de paduri, cáti s'au decisu abia in dílele nóstre a le cultiva conformu legiloru de silvicultura. Precum nu póte fi lucru placutu la nimeni, cá se tréca tóta lumea dintr'o strada in alt'a prin curtea lui si mai puçinu afara la campu preste semnaturile sale, intocma genédia si pe proprietariulu de padure vedindu, cá satulu intregu ambla la lucrulu campului prin padurea lui. Avemu inse in Transilvani'a unu mare numeru de comune, lipsite cu totulu de ori-ce altu fenatiu, livada, lunca, buna de cositu si de pascutu, afara din padure, la pólele muntiloru, ci tóte fenatiile si locurile lor de pasiune se afla in poienele muntiloru. Luati-le pe acestea dela acei locuitori si comunele se voru sparge inmediatu, éra locuitorii voru lua lumea in capu. Parte mare din secui se sustinu inca numai din economi'a ce póta in muntii lor, precum se sustinu si romanii din Carpatii cáti se intindu din pasulu Buzeului preste districtele Brasiovu-Fagarasiu-Sibiu, Miercurea, S.-Sebesiu, Orasci'a, Hatiegu pana in Vulcanu si la Port'a-de feru de cátra Banatu, éra colo susu o parte din districtulu Nasaudului si in apusu din Mursiu pana in Some-siulu-rece.

Cestiunea enclaveloru cere discussiuni si informatiuni multu mai exacte, decâtu sunt acestea indigitari scurte; cá-ci ori-cátu ar esi legea noua de favorabila pentru proprietarii enclaveloru, aplicarea ei va intempina, din natur'a lucruriloru, dificultati fórte mari. Daca proprietarii mari au interessu de a'si apará padurile lor de ori ce dauna, apoi miriadele locuitoriloru munteni vedu in enclave cestiunea lor de viéti'a. Unu trufasiu deputatu a pretinsu se se aplice la enclave legea de expropriatiune, cá la locurile pe unde trecu calile ferate si buna-óra cá la bulevardulu din Bud'a-Pest'a, ori la fortificatiuni de ale statului. Acelu deputatu nu are nici o idea despre valórea fenatiiloru si a locuriloru de pasiune din munti.

Dara destulu pentru asta-data; in altu Nr. vomu continua cu reproduceri din desbaterile parlamentarie.

Transilvani'a.

Sibiu, 18/6 Juniu. (Diverse.) Timpulu in acésta regiune dintre Oltu si Muresiu ambla de 2 septemani asia, in cátu la calduri mari succedu ploi, care tinu cáte 10 si 24 óre. Stricatiunile ernei lungi s'au indreptatu fórte multu. Scirile oficiali publicate in diariile magiare dupa tinuturi, din care se predice in parte mare a tieriei secerisiiu reu, sunt din Maiu, intardiate, prin urmare bune numai de arme pentru speculanti si usurari, cá se ia dela celu lipsitu 100% in munca.

Adunarea trimestrale a reprezentantiloru municipali din comitatulu Sibiu, compusa dupa arondarea noua dela 1876, din aprópe 300 membrii, s'a tinutu si aici in septemana trecuta sub presiedenti'a d-lui prefectu Fridericu Wächter. De lucru a fostu multu, cá in ori-care comitatu din cele mai mari; dara cei mai multi membrii au stralucitu fórte prin absentia lor, curatu asia cá si cum se scrie din cele mai multe comitate, unde pe la unele numai functionarii remanu spre a se disputa ei intre sine. Siedintiele comitatulu Sibiu tinura asta-data trei díle, dara candu se vedeau mai multi membrii adunati, erau cu totii abia cáte 30—35, éra din aceia, membrii romani celu multu cáte cincii. Se duce minune cátu póte paralisa sistem'a politica neplacuta, zelulu si activitatea celoru mai de frunte locuitori ai unei tieri; cu tóte acestea romanii isi facu de capu cu indolenti'a lor. Apoi tocma in acestu comitatu alu Sibiuului nu aru prea avea cause de a se retrage. Comitatu este (firesce intre marginile sistemii) unulu din cele mai bine administrate; prefectu si v.-prefectu au ochii ageri; functionarii trebue se lucre, sau se se duca. Mai deunadi auctoritatea municipale avú multu de facutu cu compunerea urgiei dintre romani si sasi la S.-Sebesiu, éra mai inainte de aceea cu cea dela Salisce. Romaniloru si sasiloru, celoru ce producu si celoru carii prefacu productele in manufacturi, le stá fórte reu se se mai frece unii de altii; dara inca daca se fréca romani de romani! In acestu punctu ómenii differu fórte multu de fere. Unu lupu si unu ursu, cadinti ambii in aceeasi grópa, nu se sfasiu unulu pe altulu, ci cauta fiacare cum se scape. Nu asia ómenii. Ei tocma daca ajungu in sierbitute, se sfasiu mai cu furia unii pe altii. Esperientia vechia este acésta. Sunt éra si destui, cari au mancarime de limba (denuntianti), pe altii éra si mananca tóta pelea, in cátu le vene se se scarpine de tóte gardurile.

Monarchi'a austriaca.

Cele 17 diete ale provinciiloru mari si mici, din care e compusa Cislaitani'a, s'au deschisu si pentru anulu c. in lun'a acésta, cá se'si védia fiacare de tóte acelea afaceri provinciali interne, care nu cadu in sfer'a de activitate a parlamentulu centralu (senatulu imperiale) din Vien'a. Intr'aceia Maiest. Sa imperatulu isi terminá caletori'a si petrecerea sa fórte instructiva din Boemi'a si Moravi'a. In acelea 12 díle monarchulu avú ocaziune de a cunósce si mai bine de cátu pana acuma, pe adeveratii adherenti ai dinastiei si ai monarchiei, cum si pe adeveratii invrasbitori ai natiuniloru, pe acei centralisti, cari subt masc'a constitutionalismulu tindu a paralisá (a ologí) tóta poterea de viéti'a a popóraloru negermane din monarchia, incordanduse a concentrá tóta viéti'a si activitatea publica, tóte averile si poterile, tóta potestatea statulu numai in Vien'a si pe cátu se póte, numai in manile minoritatiei germane, in alu carui sinu voluptuosu se vérsa pe fiacare anu sutele de milióne din inposite si din comerciu, precum vedemu cá se vérsa si in Budapest'a din acésta parte a monarchiei.

Nedreptatea strigatóre la ceriu coprinu in legea electorala a Boemiei se corege; insultele aruncate prin §§-ii aceleia in fati'a cechiloru se pedepsese si sterge prin simpl'a restabilire a cumpenei drepte asia, in cátu de aci inainte minoritatea de $\frac{2}{3}$ germani se nu mai póta avé maiortate sigura fatia cu $\frac{3}{5}$ cechi, nici se'si mai póta bate jocu de ei, precum au ajunsu bataia de jocu marea majoritate a romaniloru din Transilvani'a.

Totu ce are se recomande cechiloru ori-ce politicu inpartialu este, cá se dea junimei lor educatiune mai fina, se'i astempere puçinu entusiasmulu nationale, cá se nu ajunece la demonstratiuni de badarani, precum s'au vedutu la doue ocaziuni in Prag'a, unde imperatulu nu mai potea vorbí din caus'a sbieratelor selbatice ale studentiloru si profesionistiloru tineri. Junimea fara entusiasmu pentru cause sacre, nu platesce o zala ruginita; dara junimea mojiósa, reu crescuta, desgusta si pe

omulu celu mai flegmaticu, si inca acelu desgustu ar fi nimicu in comparatiune cu periclitarea cauzei.

— (Ministrulu presiedinte Ioanu Brateanu éra si in Vien'a). Pre candu diariile din capital'a Romaniei ne adusera scirea, că dn. ministru I. Brateanu plecase in Olteni'a cu scopu de a visita diversele oficie publice, diariile din Vien'a ne anuntia, că acelasiu dn. ministru se află in acea capitala, unde in 13 avuse o conferentia cu eminenti'a sa muntiulu santului scaunu alu Romei, si alt'a cu escel. sa dn. br. Hajmerle ministru de esterne alu monarchiei austro-unguresci, éra dupa aceea se întorse in patri'a sa. Se intielege prea bine, că acea caletoria (adou'a din anulu acesta) a ministrului romanescu la Vien'a scorní o multime de gargauni, nu numai in capetele publicistiloru, ci si la multi barbati de statu; de aici apoi conjecturi fara numeru. Că cestiunea Arab-Tabiei in nexu cu obraznicile bulgaresci (vedi not'a ministrului V. Boerescu), cum si nou'a cestiune a calei ferate prin Olteni'a la Nicopole, inca si diferentele vamali nascute din conventiune, potu fi totu atatea cestiuni demne de a fi discutate intre ministrii staturiloru vecine, pricepemu si noi laicii neinitiati in secretele lor; dara in fati'a conferentiei ce se deschise la Berlin cu scopu de a regula din nou diferentele dintre Turci'a si Greci'a, dintre Albani'a si Montenegro, se mai ia in combinatiune serioasa inca si caus'a poporului macedo-romanu din Macedoni'a, Epiru si Tesali'a, preste care ori-ce va face clerulu grecescu si tota diplomati'a grecesca, nu se mai póte trece la ordinea dilei, si pe câtu suntemu noi informati, nu numai Romani'a, ci si Franci'a si mai virtosu Itali'a au inceputu a se interessá seriosu de existenti'a si de viitoriulu acelu 900 mii de romani, in carii au inceputu a se desteptá consciinti'a nationale pana la gradulu, in câtu ei astadi pretindu cu totuadinsulu, că se fia scapati pentru totudeauna de obscurantismulu, de tractarea despotica si de spoliatiunile calugariloru grecesci. Macedo-romanii cernu episcopii romanesci, hierarchia romanésca, cu limb'a romana in biserica si scola.

— Dela Cernauti avemur urmatóri'a scire despre deschiderea dietei:

Prim'a siedintia in 8 Juniu. Nationalii sunt intr'unu numeru ecuivalentu cu constitutionalii. Presiedintele este capitanulu tieri Antonu cavalerulu de Kochanowski; din partea gubernului este presiedintele tierii baronulu Jeronimu de Alesani si consiliariulu de gubernu Strasser. In partea din drépt'a in partea nationaliloru siedu d-nii: P. S. S. metropolitulu Dr. Silvestru Morariu-Andreieviciu, Alexandru de Vasilco, J. de Lupulu, E. de Stírcea, J. de Zotta, M. Calinescu, Dr. J. Zurkanovicu, Nic. Grigorie, Nic. Mustatia, G. Flondoru, (toti acestia romani), C. Lukassiewicz, G. Marinu si J. Simonowicz. In partea din stâng'a, adeca a constitutionaliloru, sunt d-nii: Dr. Tomasciucu (romanu), O. de Reneiu (romanu), Keschmann (acestia trei se pléca mai multu spre centru), Dr. I. Roth, A. Negrusz, F. Stark, Woynarowicz, Zucker, J. Cosovicu (romanu), Czechoroski. I. Kuppetz, W. de Alt si I. Kohn. D-lu Miskolczy deputatu din Radauti, care éra unulu dintre nationali, a demissionatu, si loculu seu inca nu s'au suplenitu. Diet'a fu deschisa de presiedintele d-lu Kochanowski prin o cuventare pronuntata in limb'a germana si de vice-capitanulu Dr. J. Zurcanovicu prin o cuventare in limb'a romana. Dupa terminarea acelu discursuri de deschidere, adunarea se intrecu in strigatele entusiastice de „Hoch“ si „Se traisca“ dinasti'a austriaca.

Conferentiele dela Berlinu.

Acelea se deschisera in 16 Juniu, cu ce scopu? Pentru-cá inalt'a si prea intielépt'a diplomatiia européna se si coréga câteva erori comise in actulu celu mare alu congressului europénu din a. 1878. Inse care se fia acelea erori? Pana acuma se vorbesce despre diferentele teritoriale dintre Greci'a, pe care o ajuta Franci'a si dintre Turci'a, pentru care nici chiaru Angli'a nu se mai insufletiesce; apoi despre certele dintre Arnauti si Montenegrini. Se pare inse că in scurtu vomu mai auidi si de alte diferente.

Pe langa diplomatiia celoru 6 poteri sunt convocati si asia numitii barbati de specialitate, séu cum le mai dicu, pricepetori de lucru, totu ostasi, maiori, coloneli, generali din statu majoru, spre a si dá opiniunea din punctu de vedere militariu.

Scurtu timpu a duratu domni'a neturburata a congressului dela Berlin. Presiedinte alu conferentiei nu mai este Bismark, precum fusese in congressu, ci principele Hohenlohe. In dio'a susu citata prim'a siedintia deschisa pe la 2 óre d. m. tinu aprópe 2 óre. Diplomatiia isi detera parol'a de onóre că se tina strinsu secretu, ori-ce s'ar vorbi si decide intre patru pareti. Pricepetoriloru de lucru li se dete titlu onorificu de delegati, cari inse au se particeps la lucrurile conferentiei numai in órele in care voru fi invitati.

Minunata conferentia va mai fi si acésta. — Una din dificultatile essentiali este a combiná si inpacá hotarale naturalu geografice, cu cele ethnografice, geografi'a cu ethnografi'a, cu limb'a nationala.

Romani'a si Bulgari'a.

(Urmare si fine.)

Astufeliu dar Bulgari'a, in mai puçinu de doui ani dela subsemnarea tractatulu dela Berlin, care 'ia datu si ei nascere, ridica pretentiuni asupra Dobrogei, asupra Rumeliei, asupra unoru parti din imperiulu otomanu si din Serbi'a, si le revendica aceste parti aprópe pe fatia. Ea prelucréda o lege de naturalisatiune, a carei publicare numai, nelinistesce statele vecine si a carei esecutare ar provoca o adenca sguuire si o incurcatura neevitabila in tóte relatiunile sale.

Nu este de trebuintia a stricá multe cuvinte pentru acésta, că-ci dela antai'a privire chiaru se póte mesurá insemnatatea alarmatóre a acesteii simptome.

Indata dupa aparitiunea acestui proiectu de lege, agentulu diplomaticu alu Serbiei a protestatu. Conducătoriulu agentiei princiare romane si-a facutu rezervele sale categorice in numele gubernului seu si mi-a raportatu aratandu'mi, că proiectulu de lege trebuiá se fia discutat cu tóta grab'a de adunare, si că numai cu o mare osteneála s'a acordatu o amanare de trei dile.

L'am inpoternicitu indata se si reinnoiésca in scrisu rezervele sale formale, se céra amanarea discussiunii si se aduca faptul la cunoscenti'a reprezentantiloru din Sofi'a ai mariloru poteri. In urm'a acestora am fostu insciintiatu, că discussiunea a fostu otarita pentru . . . Maiu. In fine, ultim'a telegrama pe care o primescu dela agentia princiara din Sofi'a, me anuncia că insusi A. S. principele Bulgariei a promis o amanare de optu dile.

Cunosceci acum, domnulu meu, mersulu afacerii pana in punctulu in care a ajunsu actualmente si sunteti prin urmare in positiune se aratati inportanti'a ei cabinetulu. . . Interesulu traditionalu alu Romaniei pentru bulgari inca de candu au cautatu si au gasitu pe teritoriulu Romaniei, pe langa cea mai mare ospitalitate, educatiunea, marinimos'a cooperatiune a armatei romane cu armata imperiala rusésca la oper'a liberarii lor, in fine cordialitatea sentimentelor ce cabinetulu romanu, dela congressulu dela Berlinu, n'a incetatu de-ai aratá junelui principatu bulgaru, care a fostu adusu prin autonomia la viati'a politica, permitu a mesurá marimea si sinceritatea dorintiei ce are Romani'a pentru a intretinea cele mai bune relatiuni cu Bulgari'a.

Dar pentru a dá róde, acésta dorintia trebue se fia reciproca.

O repede esaminare a unoru semne caracteristice, ne indreptatesce inse a ne indoi de reciprocitatea ce gubernulu princiara alu Bulgariei cugeta a pastrá in simtimentele sale fatia cu Romani'a.

Nu de multu, domnulu meu, v'amu comunicatu pe scurtu plangerile ce cabinetulu bulgaru a ridicatu contra Dobrogei, care este desemnata de densulu cá cuibulu, unde subt protectiunea incapacitatií séu complicitatii autoritatiloru romane, se nasee si se intretine brigantagiulu care domnesce in Bulgari'a. V'am comunicatu dejá o copia dupa voluminosulu raportu transmisu de prefectulu din Constanti'a ministeriulu de interne asupra pretensei formari de bande de talhari in Dobrogea. Acestu documentu v'a convinsu despre neesactitatea acsatiuniloru ridicate contra Romaniei si v'a probatu, de care parte este nedreptatea. Incendiarile de paduri dela frontari'a romano-bulgara si incalcarile trupelor si militieloru bulgare in Dobrogea, care au avutu locu de atunci incoace, au aruncatu o lumina intristatóre asupra adeverului. Trebue óre se mai adaogu spre amintire că, dupa nise informatiuni capatate din celu mai siguru isvoru, dn. ministru de resbelu bulgaru, facéndu o inspectiune la frontari'a bulgara-romana, marturisí in consciintia de fatia cu martori, că nu exista nici o proba despre formarea de bande de talhari in Dobrogea?

Astadi fu adusa pe tapetu cestiunea relativa la proiectulu de lege asupra naturalisarii supusiloru romani, de origine bulgara, cari locuiescu in Dobrogea. Coprinsulu acestui proiectu declara, că Dobrogea este unu teritoriu rapitu dela Bulgari'a si anecsatu de Romani'a. Proiectulu printru unu indemnu la emigrare ne mai pomenitu si prin deosebirea ce face intre supusii unuia si aceleiasi tieri, organiséda unu sistemu de naturalisatiune, care este preste potiinta se fia primitu, fiindcă elu este contrariu cu principiile dreptulu publicu si internationalu. Chiaru daca Dobrogea aru fi o provincia, pe care Bulgari'a aru fi cucerit'o cu sangele seu, totusi proiectulu de lege n'ar fi potutu dispune cu mai mare comoditate despre o parte din locuitorii ei. Nu pare óre, că aci ar fi aprópe o provocatiune directa? Daca proiectulu asupra naturalisarii in Bulgari'a aru fi votatu astufeliu precum este redactatu acum, nu aru fi óre atunci Romani'a in dreptu, dupa ce a protestatu la vreme in Sofi'a si la poteri semnatarie tratatulu dela Berlinu, se faca represalii si se decretedie mesuri analóge fatia cu locuitorii din Bulgari'a, din care o mare parte sunt de origine romana? Nu aru fi óre impuse Romaniei aceste mesuri si aceste represalii prin dorinti'a

de conservare si de legitima aparare, si prin trebuintia de-a restabili ecuilibrulu turburatu? Óre acésta lupta pentru vrajmiasc'a atragere reciproca a locuitoriloru unuia din principate cătra celalaltu, n'ar provocá ea intr'unu chipu premediosu o incurcatura vatematóre si regretabilulu prejudiciu pentru interesele publice ale ambeloru parti si mai alesu pentru interesele comerciale ale bulgariloru? Nu s'ar periclitá óre in modu seriosu liniscea si stabilitatea ce congressulu dela Berlin si-a inpasu se fundedie in orientulu Europei? Nu s'ar coprinde aci germele unei complicatiuni eventuale?

Este in interessulu cunoscutu alu ambeloru principate vecine, de-a intretiné cele mai bune relatiuni; este in interessulu Europei, care voiesce prin pace se isi apere oper'a in Orientu, că se nu se ivésca vreo incordare in relatiunile dintre Romani'a si Bulgari'a si nici se existe asia ceva.

In numele acestoru diferite interese si basatu pe aceste consideratiuni de totu felulu, cabinetulu romanu indémna pe gubernulu din Sofi'a, se renuntie la acele stipulatiuni din proiectulu seu de lege, care vatama pe Romani'a, si crede de a sa datorita se aduca acésta neintielegere in modu confidentialu la cunoscenti'a gubernulu. . . pentru că se devie posibilu, pe câtu este inca vreme, inlaturarea unoru greutati, a caroru intindere si insemnatate nu potu fi prevediute.

Sunteti autorisatu se vorbiti in acestu sensu cu domnulu ministru alu afaceriloru straine din . . . si se lasati si o copia de pe acésta depesia, daca esc. sa va esprimá acésta dorintia.

Primiti, etc.

Boerescu.

Din Banatu.*)

De langa Timisiu, 20 Maiu 1880.

(Apele minerali dela Buziasiu si stuparitul.) Reuniunea de stuparia din Banatu si-a tinutu a opt'a adunare generala in 17, 18 si 19 I. c. in comun'a Buziasiu, comitatulu Temisioréi. Acea comuna, cá locu de calde, este renumita in Ungari'a pentru caldele sale feruginose si apa acra buna de beutu. Comun'a formédia proprietatea fondulu religiunei catolice si d. ministru de culte precum se vede, nu este sgárcitu in erogarea baniloru spre ajustarea acesteii localitati asia, in câtu caldele din Buziasiu se si castige câtu mai curendu renume european. Precum am intielesu, pe anulu acesta s'au preliminaru 65 mii fl. pentru edificarea unui pomposu stabilimentu de calde. Loculu de promenada este plantatu cu arbori frumosi, cari prin ramurele loru inverdite facu aerulu atmosfericu mai sanetosu, éra prin sióptele frundiiloru miscate de ventulu de diminiétiá provóca pe moritori se adóre in ánima pe Creatoru.

Regiunea Buziasiuulu este locuita mai preste totu de romani; chiaru comun'a Buziasiu a fostu candu-va curatu romanésca, acuma inse abia numera 800 suflete romanesci de relig. gr. or., cari au si biserica destulu de frumósá, edificata in stilu mestecatu romanu-bizantinu; maioritatea locuitoriloru inse se vede a fi germana-magiara, de religiunea romano-catolica, cari au biserica pompósá, edificata in stilu goticu, edificie parochiale si scóle, cari tóte aru servi spre onóre ori-carei capitale din Ungari'a. Buziasiuulu cade intre Timisior'a si Lugosiu, in departare de 3 óre de ambele cetati, are drumuri bune si intrarea la Buziasiu din tóte partile este usióra. Pe drumulu dela Lugosiu pana la Buziasiu treci prin comun'a Sinersegu, care asemene a fostu candu-va locuita numai de romani, acuma inse i-a coplesitu invasiunea straina, germani si magiari de religiunea rom. catolica, cari inse pana acuma n'au biserica, ci numai oratorie intr'o localitate din comuna. Romanii mai au un'a biserica modesta, care arata tempii de fericire ai acesteii comunitati, in câtu pentru elementulu romanu, éra acuma in decadentia. Caletorindu dela Lugosiu la Buziasiu, privirea regiunei produce impressiune destulu de pitorésca; in drépt'a si in stâng'a se vedu comune cu turnurile bisericiloru acoperite cu feru-albu (tinichea), cari reflectédia radele sórelui in departari mari, desteptandu in caletoriu sentimentulu de alipire si iubire cătra acestu asilu in tóte fatalitatile vietii. Totu aretulu Buziasiuulu si alu Lugosiuulu are unu stratu de pamentu fórté acomodatulu spre cultivarea cerealeloru, si intrandu agricultur'a intr'unu stadiu mai rationalu, tóta regiunea s'ar potea preface intr'unu tinutu, cum sunt ale Lombardiei.

De presente semenaturile promitu mai puçinu de câtu in anulu trecutulu. Se potu vedea sute de jugere intr'unu complexu, cari nu voru întórece nici seminti'a, si preste totu nicairi nu suride unu secerisii rentabilu. Caus'a este de oparte érn'a pré aspra, de alt'a cultivarea cerealeloru intr'unu modu nerationalu, care nu se póte justificá de câtu prin setea vana si culpabila de castigu a proprietariloru. Seiu unu domnu, care de siepte ani semena totu spicóse, anu dupa anu intr'unulu si aceluasi locu. Acésta procedura 'i-va aduce de siguru ruinarea proprietatii sale, éra nu ceea ce visédia densulu.

Scopulu acesteii recensii n'a fostu inse a tractá despre agricultur'a, ci a pune inaintea onor. lectori un'a dare de séma despre decurgerea adunarii generale a 8-a a stupariloru din Banatu; deci voiu se intru in obiectu.

In 17 s'a tinutu o conferentia in localitatile scólei rom.-catolice, la care s'a stabilitu program'a agendelor si s'a inpartitu intre membri, éra sér'a o adunare de recunoscentia amicabila. In 18 la 10 óre de diminiétiá s'a deschisu siedintia ordinaria prin vice-presiedintele, preotulu romano-catolicu din Buziasiu, fiindcă presiedintele d. Hollosi pretore in Buziasiu éra bolnavu.

Discursulu de deschidere s'a tinutu in limb'a magiara si germana, publiculu de façia in sa puçinu au intielesu din discursulu magiaru, fiindcă limb'a con-

* Din caus'a multimei de materialu, intardiatu.

versarii era mai numai germana, si precum s'a statoritu la conferenti'a preliminară din diu'a precedentă, s'a tinuta in limb'a magiara si din consideratiune, că sentimentele patriotice ale reuniunii se nu fia trase la indoiala. Au urmatu dupa aceea salutarea din partea comunei Buziasi, tinuta de judele comunalu in limb'a romana, care a fostu primita cu strigari „Se traiésca.“ Sal'a adunarii era indeseuita cu membrii de ai reuniunii si alti ascultatori, intre cari si o cununa frumoasa de dame. Cu dorere trebuie se marturisimu inse, că elementulu romanu era mai puțin reprezentatu; afara de trei preoti, trei invetiatori si vreo siese agronomi romani, cari totu-odata sunt si membrii ordinari ai reuniunii, alti romani nu s'au potutu vedea in sal'a adunarii. Publiculu adunatu cu puțină esceptiune vorbea limb'a romana, nu era inse cine se-i afirme esistenti'a si frumseti'a ei altulu, decâtu judele comunalu, cu atâtu mai vertosu, că-ci atâtu preotulu, câtu si invetiatoriulu romanu din locu, cari unici erau chiamati a fi reprezentantii elementulu romanescu in Buziasi, lipseau dela adunare, le si unu membru alu reuniunii in demaneti'a din 18 l. c. di-a spusu scopulu pentru care s'a adunatu publiculu numerosu, ce furnică atâtu prin promenada, câtu si pre stradele comunei. — Dupa salutarea romana a urmatu mai multe dissertatiuni tinute in limb'a germana si magiara despre ramii diferiti ai stupariei, despre tractarea rationala a stupiloru, darea de sema despre bugetulu reuniunii, din care s'a vediatu, cumcă au intratu vreo 900 fl. si s'au erogatu 730 fl. mai vertosu pentru edarea foiei reuniunii in limb'a germana si magiara. Fiendu-că adunarea era inpreunata si cu una espusetiune de diferite cosiuri*) si produse de ale albineloru: s'a esmisu una comisiune, că se cercetede acele obiecte din espusetiune, cari merita premie. Era o placere a vedé in realitate rezultatulu diligentiei unui animalu, care prin puținătatea sa fisica ne arata micimea si neinsemnatarea omului in fati'a creatoriului; era prin diligentia si activitatea sa ne arata si dovedesce până la evidenti'a, cumcă omulu urmandu esemplulu lui moralu pôte deveni fericitu pre acestu pamentu si folosindu-si facultatile conformu destinatiunii lor, pôte produce fructe de renume perenualu si memoritoriu. Sistemulu primitivu de cosnitie cu faguri immobili este eliminatu din sinulu reuniunii, că unulu care este nerationale si aduce forte puțină folosu in raportu cu sistemulu lui Dzirzon cu faguri mobili, este inse cu scopu de a avé si câteva cosnitie pentru prasirea roiloru de sistemulu naturalu; dintr'o cosnitie naturala daca este tempulu favorabilu stupiloru, in Banatu se potu fundá intr'unu anu cinci colonie, cari tôte sunt in stare a se sustiené si in anulu venitoriu a dá unu castigu insemnatu. Acestu sistemulu inse că unulu care s'a aretatu afire cu multu mai pré josu de sistemulu lui Dzirzon, nu merita mai multa atentiune.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Veduv'a Emili'a Josifu Popovicu nascuta Popescu, cu anim'a infranta de durere aduce la cunoscintia in numele seu, alu fiicei sale Auror'a si alu intregii familii remase in doliu, că iubitul si neuitatulu ei sociu, respective tata, frate, unchiu, cumnatu si consangeanu

Josifu Popovicu,

advocatu, asessoru consistorialu, deputatu sinodalu si congresualu etc., a reposatu in Domnulu in 15 l. c. diminéti'a la 5 ore in etate de 36 de ani, si in alu cincilea anu alu casatoriei sale fericite.

S'au depusu remasitiile pamentesci ale reposatulu spre odihn'a eterna dupa ritulu oriental, in cimiteriulu orasienescu.

Aradu in 3/15 Junie 1880.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

— (Grindin'a) venitu cu tempestate teribile a facutu mari stricatiuni in unele tinuturi, nicairi inse cá in comitatulu. Temisiórei, unde a nimicitu tierinele mai multoru comune. In Transilvani'a orasiulu Aiudu a suferitu de unu orcanu furiosu, care a descoperitu case si alte edificii, până si turnurile dela biserici au fostu vetamate greu.

— (Defraudari in Ungari'a.) La comitatulu Pestei, cá celu mai de frunte in Ungari'a, s'au descoperitu defraudari de bani publici, intocma cá cele din comitatele Severinu si Carasiu, inse cu acea diferentia, că in comit. Pestei functionarii prinsu in crima nu erau de partid'a ministeriale, ci din opozitiunea boierésca. Despre com. Ráday se scie că se inpuscase, dupace au dilapidatu mai multe mii bani publici; ceilalti sunt arestati si dati in criminalu. Intr'aceea diariile din capitala se cërta intre sine asupra intrebarei, care defraudatori sunt mai mari, cei din partid'a ministeriale, sau cei din opozitiune. Anume „Hon“ scrie cu mare urgia in acésta cauza, era la foile aristocratice li se infundá deocamdata gur'a. Romanulu dice in casuri de acestea: Ia pe unulu si dá in celalaltu.

— Dela Lugosi u se scrie, că nou numitul comite supremu Tabajdi a scosu la lumina preste 500 computuri (socoteli) de ale comuneloru, remase neinchiaiete de 7 ani, in câtu se te miri daca le va mai da cineva de capeteiu. La contabilitatea mnicipale s'au aflatu vreo

*) Cosnitie, in Rom. ulee, in care se aduna si lucra albinele (lat. Alvear). Red.

1700 de restantie. Cu alte cuvente: fostii functionari n'au lucratu mai nimicu. Dara totu acei functionari au sciutu se'si face diurne preste 12 mii florini, era spese de transportu (caletorii, postarii) 18 mii fl. Inopositele (contributiunile) statului s'au incassatu spre cea mai grea asuprire a locuitorilor. Cu tôte acestea nerusnatulu corespondente din „Pesti Napló“ Nr. 138 cutédia se afirme, că la tôte acelea blastemati sunt de vina numai romanii si că functionarii romani se fia delaturati cu totulu. Da, recunoscemu si noi intr'unu sensu ore-care, că si inteligenti'a romana pórtá pecatulu, in câtu adeca 7 ani a prea amblatu cu capulu in sacu; acolo pe locu fiindu, nu vedea nici audia nimicu, nu voiá se pricépa, că ruin'a poporului trage dupa sine mai curendu sau mai tardiu, ruin'a sigura a inteligentiei si anume a preotimei. Cum de nu cunoscu ómenii luminati unu adeveru atâtu de pipaitu si evidentu?

— In cetatea Cassovia (Kaschau) din Ungari'a superioare doi evrei bogati Sam. Löwinger si Ludovicu Guttmann, dupace'si asigurara gránariile (magazinele de grâu) la societatea „Adria“ cu 20 mii fl. v. a., le detera focu; dara iau prinsu si acuma potu citi spaltirea vreo 5 ani in temnitia.

— (Batai jidovesce.) Nu este anu in care care se nu citimu in diariile din Ungari'a si Galiti'a, că asia numitii evrei neintiesci sau lesiesci orthodoxi facu rebellioni sambat'a in sinagoge si temple, batendu-se cá orbii, macarca nici-unii nu mergu beti la biserica, precum se duc destui crestini. In lun'a trecuta, 16 Maiu, a fostu o bataia urita in sinagoga din orasiulu Tareza, din cauza că curatorulu Emanuel Zaphier dupace defraudase bani multi, in locu se dea socotél'a, incepú se traga palmi in drépt'a si in stâng'a. Numai polit'a cu mana armata fu in stare se despartia pe batausi, care cu barbile smulse, care plini de sange, era cãtiva fusera arestati. Mai multe femei au cadiutu lesinate de spaima.

— (Ce este viati'a?) La acésta intrebare unu filosofu modernu a respunsu asia: „Viati'a este cá si o cale ferata; anii sunt diferitele statiuni; mórtea este statiunea din urma, era medicii sunt — focarii locomotivei!“

— (List'a Nr. 19) a contribuiriloru incurse la comitatulu subsemnatu in folosulu inundatiloru.

Transportulu totalulu din list'a Nr. 18 publicatu in Nr. 43 a. c. alu „Observatoriulu“ . . . fl. 2918.74

Prin dn'a subprefectésa Rosalia Popu nascuta Baldi, din Clusiu cá rezultatulu alu unei colecte dela urmatorii: Bernad Rosenberger prof. 2 fl., Adam Csakany prof. 1 fl., Andor baronu Josica 5 fl., Alajos Biderman poses. 50 cr., Vas. Lucaci not. 2 fl., Dr. Sigmund medic. 1 fl., dna Lajos Balog 50 cr., M. Beteg 50 cr., St. Teodor pos. 1 fl., Vas. Hetescu 1 fl., Istvan Lazar 1 fl., C. Szabo 1 fl., Leop. Auer 1 fl., S. Stanescu 50 cr., J. Popu preot. 50 cr., J. Capusianu 50 cr., C. Pfaltz, silvicultoru 1 fl., J. Stanu, preotu 1 fl., Sim. Teotelecanu 1 fl., Rosalia Popu 1 fl. — totalu . . . fl. 23.—

Prin d. Alimpiu Barboloviciu, vicariu foraneu gr.-cath. episcopescu alu Silvaniei, cá rezultatulu alu unei colecte dela urmatorii: D. Coroianu protop. 1 fl., Comuna Sudureu 39 cr., Comuna Cheörös 28 cr., Comuna Piru 1 fl., B. Sfivia 50 cr., P. Lobontiu 1 fl. — totalu . . . fl. 4.17

Interesse de fructificare dela institutul „Albin'a“ in Sibiu . . . fl. 7.72

Dela Redactiunea „Telegrafulu romanu“ cá contribuiuri incurse directe la aceeasi . . fl. 143.90

Totalulu cu diu'a de astadi fl. 3097.53

Sibiu, 16 Juniu 1880.

Comitatulu centralu pentru ajutorarea inundatiloru.

— (Convocare.) Adunarea cercuala a despartimentulu VII alu asociatiunii transilvane se conchiama prin acésta pe Dumineca in 11 Juliu st. n. alu anulului c. diminéti'a la 10 ore in comun'a montana Buciumu, la carea avemu onóre a invitá pe toti membrii acestui despartimentu, si pre toti cei ce se interessédia de cultur'a nationala.

Abrudu, 10 Juniu 1880.

In numele comitatulu cercualu:

A. Filipu,
directoru.

Ioane Ternoveanu
secretariu.

Bibliografia.

— Annalele asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, publicate in anulu alu XX-lea alu activitatiei sale. 1880. Fasciculu I. Editoru: Comitetulu Asociatiunii. Redactoru: Secretariulu G. Baritiu. Sibiu. Tipariulu tipografiei archidiececane. Form. 8-0 mare, pag. 143. Pretiulu 90 cr. v. a. = 2 lei noi.

Sumariulu acestui fasciculu este:

Genes'a Annaliloru, de dr. Jof. Hodosiu pag. 3—6

Activitatea Asociatiunii transilvane pe terenulu practic, excursiune critica, de G. Baritiu. pag. 6—16. (Acestea cá prefatiune si informatiuni.)

Partea oficiale.

Processu verbale alu adunarei generale tinute la Simleu in 4 si 5 Augustu 1878. pag. 17—29.

Processese verbali luate in sedintiele comitatulu Asociatiunii transilvane, din 24 Septembrie 1878, din 3 si 11 Ianuariu, 27 Februaru, 10 si 30 Maiu, 30 Juniu, 29 Juliu 1879. pag. 29—56.

Discursulu domnului v.-presedente consiliariu de curte Jacobu Bologna, cu care a deschisu adunarea gener. din Segisióra. pag. 56.

Raportulu comitatulu Asociatiunii transilvane despre lucrarile sale in an. administrativu 1878/9 de secret. dr. Jos. Hodosiu. pag. 60—77.

Processu verbale alu adunarei generale din 4 Augustu 1879. pag. 77—83.

Cuventu de bineventare alu protopopulu Zacharia Boiu si rogatiunea sa. pag. 84—86.

Processese verbali luate in sedintiele comitatulu asociatiunii trans. din 6 si 11 Septembrie, 31 Octobru, 1 si 4 Novembre, 31 Dec. 1879. pag. 86—105.

Partea literaria.

Recensiunea lui G. Baritiu asupra oratoriului „La Race latine, le chant de Latins“, recitatu la Montpellier de bar. de Meyronnet. pag. 106—117.

Prim'a tipografia in Transilvani'a si primele carti romanesci, dissertatiune istorica de G. Baritiu. p. 118—124.

Scóle superioare de fete, de G. Baritiu. p. 125—128.

Consideratiuni asupra starii poporului si mediuloceloru prin care s'ar potea ajuta, de (repaus.) parochu M. Toma. pag. 128—134.

Appendice. Ratiociniulu Asociatiunii transilvane pe a. 1878/9 si sumele intrate dela mai multe despartimente la cass'a assoc. pana in 31 Dec. 1879. pag. 135—143.

— Din nou'a tipografia diecesana gr.-orient. dela Aradu a esitu de curendu:

Compendiu de pedagogia, de dr. Lazaru Petroviciu, professoru la institutul pedagogico-teologicu din Aradu. Form. 8-0 mare, 176 pag. si cinci ilustratiuni din sfer'a pedagogica. Amabilitatea. Pricpere. Falsitatea. Atentiunea. Mani'a sau furi'a. Pretiulu 1 fl. 50 cr. v. a.

In prefatiune auctorulu desvólta scopulu scrierei sale; promite totu-odata alte doue publicatiuni: Istori'a pedagogiei si Didactic'a.

Limba grijata, stilu curgatoriu, ortografia etimologica moderata, la care numai ici-colea amu avea de a reflecta câte ceva.

Cursulu bursi din Vien'a si Pest'a

in 18 Juniu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	111.15	110.—
I emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru oriental ung.	—	84.50
II emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orient. ung.	101.10	101.—
Oblig. de statulu dela 1876 de ale drumulu de feru orient. ung.	88.50	88.50
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	127.50	127.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentulu	95.25	95.—
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	—	94.50
Obligatiuni urbariale temesiane	93.50	93.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	—	94.—
Obligatiuni urbariale transilvane	95.—	94.25
Obligatiuni urbariale croato-slavone	95.—	—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimei de vinu	93.20	93.75
Datorie de statulu austriaca in chartie	74.—	73.95
Datorie de statulu in argintu	74.15	74.10
Rent'a de auru austriaca	89.65	89.50
Sorti de statulu dela 1860	134.—	134.—
Actiuni de banca austro-ung.	833.—	834.—
Actiuni de banca de creditu ung.	268.50	275.—
Actiuni de creditu aust.	283.60	284.60
Sorti unguresci cu premii	—	114.—
Argintu	—	—
Gabini imper.	5.53	5.52
Napoleonidorulu	9.34	9.33
100 marce nemtiesci	57.70	57.70

Anuntiu literariu.

Au aparutu de subt tipariu si se afla de vendiare la W. Krafft in Sibiu opulu:

Resbelulu orientalulu ilustratu

de

Dr. A. P. Alessi si Massimu Popu.

Pretiulu eleg. legatu 8 fl., bros. 6 fl. v. a.

Pe câtu va mai ajunge inca marginitulu numeru de esemplare din premiulu coloratu „Ocuparea Plevnei“ cumparatorii acestui opu ilu voru primi gratis, era cei cari voiescu a'lu avea incadrat, voru avea a mai plati 2 fl. 70 cr. v. a.

Paul Cieslar,

(18) 8—12

librariu — editoru in Graz.

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.